

Posudek na rigorózní práci Jiřího Nohy „Socialismus jest práce. Život Rudolfa Bechyně 1881-1948“. Praha 2006.

Napsat erudovanou, kritickou a přece chápající, o původní pramenný výzkum opřenou bibliografii Rudolfa Bechyně, osobnosti, která se významně podílela na tvorbě politiky demokratické Československé republiky, byl úkol mimořádně obtížný. Autor Jiří Noha se jej zhostil úspěšně. Jednak díky pílí a úsilí, které vyvinul při kompletaci heuristické základny, jednak díky schopnosti uplatnit nevšední erudici a pozoruhodnou stylistickou vyspělost, kterou prokázal uměním hutné zkratky, a konečně i díky tomu, že nepodléhal pokušení se do osobnosti, jejíž politický životopis zpracovává, takřkajíc „zamilovat“. Prezentuje ji s potřebným kritickým nadhledem.

Nohův portrét Rudolfa Bechyně je narýsován sympaticky. Nezamlčuje nic podstatného, co si kritiky zaslouží, ale nabízí i pozitivní inspiraci. Podle Nohy Bechyně jako politik lavíroval, kabáty však nepřevlékal, věřil v sociální spravedlnost a odmítal násilí a právě tím poměruje jeho činy. Bechyněho vylíčil jako jednoho z mistrů kompromisu, ale zároveň i konstatuje: „Byl to muž.“ (s. 181) Soudím, že autor byl práv průkopnického úkolu státi se prvním životopiscem Rudolfa Bechyně.

Práce je rozčleněna do dvou částí. Prvá část načrtává průběh Bechyněho dětství a mládí a soustřeďuje se na objasnění jeho cesty od národních sociálů do řad sociální demokracie, v níž se postupně vypracoval na jednu z profilujících a vůdčích osobností. Z pozice ministrů a místopředsedy vlády výrazně ovlivnil exekutivu demokratické republiky v celém meziválečném období.

Dobře je zachycena role Rudolfa Bechyně v období „rozkolu v socialismu“ na počátku dvacátých let, ale skutečným přínosem pro historiografický obraz fungování mocensko-politického systému úrovní ČSR jsou pasáže, které líčí úlohu Rudolfa Bechyně v Pětce (později ve výboru politických ministrů) a vůbec v koaličním zákulisí, kde se rozhodujícím politickým krokům dostávalo určujících impulsů. Přímou návaznost na tuto klíčovou pasáž první části práce má kapitola o podivuhodném politickém přátelství Rudolfa Bechyně a Ferdinanda Peroutky. Hypotéza, že právě Bechyně byl hlavní Peroutkův informátor o jednání Pětky a o koaličním zákulisí vůbec, nabývá v autorově podání významné věrohodnosti. Zároveň soudím, že v další práci nad tématem

bude třeba vyjasnit pozici Rudolfa Bechyně ve vztahu k Antonínu Hamplovi a k dalším vůdčím představitelům sociální demokracie ve dvacátých a třicátých letech. Bechyněho „ministrování“ autor zevrubněji hodnotil vlastně jen v období, kdy byl ministrem železnic. Možnosti dalšího bádání v těchto otázkách zůstávají proto otevřeny, neboť platí, že doložená negativní zjištění, mají rovněž velkou výpovědní hodnotu. Určitou rezervu vidím i ve studiu problematiky let 1935-1938, jež je shrnuta do podkapitoly „Republika v ohrožení“. Pokus vyrovnat se s odlišnými přístupy k ideám socialismu a konfrontovat je s pojetím Rudolfa Bechyně, který se přiklonil k ideálu demokratického socialismu, pokládám za významný a podnětný, i když se tu nabízejí možnosti doplnit takový pohled o shrnutí názorové evoluce i dalších osobnostních typů, a to na levé i pravé straně politického spektra.

Druhá část práce, soustředující badatelskou pozornost na léta 1938-1945 a zahrnující i zamyšlení nad epilogem života Rudolfa Bechyně (zemřel krátce před únorem 1948), jako celek představuje jádro autorova přínosu dosavadnímu stavu poznání nejen Bechyněho osobnosti, ale i politického proudění a vnitřních střetů uvnitř československého exilu v letech druhé světové války. Zejména tato část práce, po doplnění a konfrontaci s materiály a závěry, jež přinese právě vycházející monografie o opozici proti Benešovi ve válečných letech, si nepochybně zaslouží publikaci. Některé pasáže druhé části práce jsou napsány s pozoruhodným smyslem pro „chápací sarkasmus“, což platí zvláště o rozboru memoranda pro maršála Stalina ze závěru londýnského období. Badatelsky cenná je kapitola věnovaná londýnskému časopisu Nová svoboda. Ovšem i v tomto případě se nabízejí možnosti prohloubení hodnotících pohledů na hlavní přispěvatele do tohoto časopisu i přesnější identifikace jeho pozice v kontextu dalšího tisku vycházejícího v exilu.

Už úvodní zasvěcený rozbor literatury a pramenů a promyšlený koncept vnitřního členění práce dávají tušit, že autor je vybaven potřebným nadhledem a je mu vlastní názorová osobitost, podepřená znalostí kritické práce s prameny a literaturou. Bez ní by poutavý pohled na osobnost Rudolfa Bechyně vyzněl méně plasticky a hluše.

Autor podpořil svůj nesporný talent i relevantní badatelskou pílí. Proto plně doporučuji jeho práci jako podklad k rigoróznímu řízení.

V Praze 20. května 2006

prof. PhDr. Jan Kuklík, CSc.